

NMHH

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

A 20%-OS BŰNCSELEKMÉNY-
ARÁNY VIZSGÁLATA
A HÍRMŰSOROKBAN
(2018)

Közzétéve: 2019. június 6.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság hosszú évek óta vizsgálja a jelentős eléréssel rendelkező politikai hír- és magazinműsorokat. 2011-től elemzi az Mttv. 38. § (1) bekezdésének teljesülését a jelentős befolyásoló erővel rendelkező kereskedelmi és közszolgálati televíziók illetve rádiók hírműsoraiban. Az elemzés fő kérdése, hogy a jogszabály által meghatározott híradások műsoridejének megoszlása éves szinten meghaladta-e a törvényben maximalizált 20 százalékos arányszámot, emellett kimutatás készül arról is, hogy a programokban megjelenő, az ún. azonnali hatást kiváltó hírek térnyerése miként alakult. A megelőző évi kvótahelyzetről szóló jelentést minden év első felében hozza nyilvánosságra a Médiatanács.

Az Mttv. 38. § (1) bekezdése alapján a jelentős befolyásoló erővel rendelkező (továbbiakban: JBE) lineáris audiovizuális médiaszolgáltatók hírműsoraiban: *„(...) a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló bűnügyi tematikájú híryanagy vagy tudósítás a hírműsorszám időtartamának húsz százalékánál éves átlagban nem lehet hosszabb terjedelmű.”*

A bűncselekmény fogalmát¹ a 2013. július 1-jétől hatályos Btk. 4. §-a az alábbiak szerint határozza meg: *„(1) Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli. (2) Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.”*

A hírműsoroknak a közélet történéseinek bemutatása kell, hogy a legfőbb feladata legyen, és nem elsősorban a nézői igények kielégítése. Így elvárható, hogy a hírműsorok – ha már szükségszerű – a bűnözés világából is az olyan típusú hírekre összpontosítsanak, amelyek közvetlen vagy közvetett módon kapcsolódnak a közülethez. Az ebbe a típusba tartozó hírek három kategóriába sorolhatóak:

- 1.) A Btk. három olyan fogalmat használ, amelyeket módszertanunkba átemelve jelentősen leszűkítettük a kizárandó bűncselekmények körét. A hivatalos személy (Btk. 459. § 11), a közfeladatot ellátó személy (Btk. 459. § 12) és a külföldi hivatalos személy (Btk. 459. § 13) által vagy ellen elkövetett bűntettek bemutatása – értelmezésünkben - a demokratikus közvélemény tájékoztatását szolgálja. Ezeknek a személyeknek a tevékenységét a közvélemény részéről kiemelt érdeklődés övezi, az ellenük vagy általuk elkövetett bűncselekmények a demokráciába vetett hitet ássák alá.
- 2.) Külföldi vagy hazai vonatkozású terrorcselekmények, merényletek, etnikai alapú bűncselekmények, mivel ezek szinte kizárólag politikai vagy ideológiai indíttatásúak.
- 3.) A szociális készített bűncselekmények egyes fajtái, pl. uzsora, lakásmaffia, mivel ezek a társadalmon belül meglévő feszültségekre hívják fel a figyelmet.

A többi bűntettet – értelemszerűen – beleszámítjuk a 20 százalékos szabály alá tartozó bűnügyi híryanagyba.

A Médiatanács által JBE-ként azonosított két médiaszolgáltatón kívül (RTL Klub, TV2) a közszolgálati médiumok főbb hírműsoraiknak tájékoztatási gyakorlatát is vizsgáltuk, így került be a mintákba az M1 esti Híradó, a Duna TV Híradó és a Déli Krónika c. műsor.

Tanulmányunkban nem csak a bűncselekmény definíciónak megfelelő híradásokkal foglalkozunk, hanem azokkal a beszámolókkal is, amelyeket a szakirodalom „azonnali hatást kiváltó híreknek”

¹ Bűnügyi tematikájú híryanagnak vagy tudósításnak azokat az összefoglalókat tekintjük, amelyek bűncselekményekről számolnak be.

nevez. Ide tartoznak a bűncselekmények, a háztartási, közlekedési, munkahelyi balesetek és a természeti katasztrófák. Az erőszakos témák hírtéke magas, miután számos hírfaktort egyesítenek, azaz egy eseményből relatív jó eséllyel lehet hír azáltal, hogy valamilyen formában erőszakot tartalmaz². A hírműsorok valóságképét jelentősen befolyásolja, hogy mekkora teret szentelnek nekik a szerkesztők. Ezen események elszenvedői éppúgy áldozatok, mint a büntettek kárvallottjai, a balesetek esetében nem egyszer merül fel mások felelőssége, akik mint elkövetők tűnnek fel az összeállításokban. Az általában egy blokkba szerkesztett hírek dömpingje azt az érzetet erősítik a nézőkben/hallgatókban, hogy a híradások szinte csak a hétköznapi élet borzalmairól tudósítanak. 2018 folyamán az öt médiaszolgáltató több mint 1182 műsoróráját vizsgáltuk meg, s ennek összesen 32,7 százaléka számolt be az említett eseményekről.

A TV2 (48,9%) és az RTL Klub hírműsorában (42,0%) szánták a legnagyobb teret az azonnali hatást kiváltó beszámolóknak. 2017-hez képest mindkét kereskedelmi televízió vezető hírműsora esetében emelkedés volt tapasztalható a témakörök megjelenésében: előbbinél nagyobb (TV2: 46,9% vs. 48,9%), utóbbinál kisebb mértékben (RTL Klub: 40,9% vs. 42,0%). A legszerényebb arányt a Déli Krónikában regisztráltuk (14,7%). A bűncselekmények mindössze egy műsor esetében (Duna TV Híradó) szerepeltek kisebb hangsúllyal a baleseteknél és/vagy a katasztrófáknál (1. táblázat).

A témák megoszlását - módszertanunk sajátossága miatt - csak a magyar vonatkozású műsoregységek viszonylatában elemezhetjük. A balesetek, tragédiák témakörén belül a közlekedési szerencsétlenségek álltak az első helyen, amit a háztartási balesetek követtek a sorban. A harmadik helyen a szélsőséges időjárás okozta katasztrófák, károk témáját találtuk.

1. táblázat: Az „azonnali hatást kiváltó hírek” előfordulása a hírműsorokban (esetszám, időtartam és annak aránya)

	összes bűncselekmény ³			balesetek, katasztrófák			egyéb		
	N	mp	%	N	mp	%	N	mp	%
M1 esti Híradó	884	117.872	10,9	909	117.970	10,9	6618	848.982	78,3
Duna TV Híradó	545	55.814	10,6	606	58.458	11,1	4193	412.474	78,3
Déli Krónika	440	39.766	7,6	470	37.198	7,1	4874	447.654	85,3
Tények (TV2)	2542	284.100	26,2	2466	246.894	22,7	4844	555.270	51,1
RTL Klub Híradó	2382	243.878	23,6	2127	190.147	18,4	5581	599.149	58,0

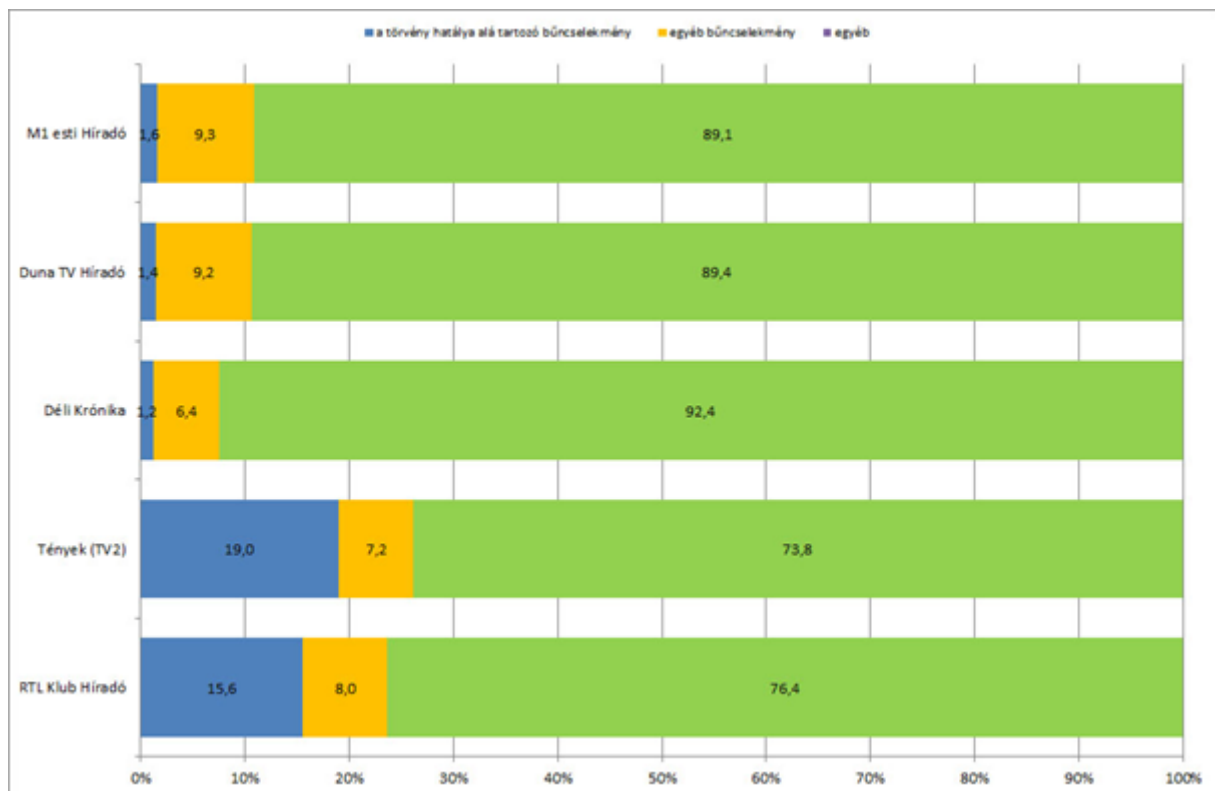
² Bruns, T. (1998): Veränderungen der Gewaltberichterstattung im politischen Informationsprogramm der öffentlichen und privaten Fernsehens von 1986-bis 1994. In: Mikos, L. (1999): Veränderungen der Gewaltberichterstattung. *tv diskurs*, 1999 október (Heft 10.). 89-91.

³ A bűncselekmények közé itt beszámítottuk azokat a bűneseteket, amelyek a demokratikus közvélemény tájékoztatását is szolgálták. Ezek közé soroltuk a hivatalos személy (Btk. 459 § 11) (rendőrök által elkövetett bűncselekmények stb.), a közfeladatot ellátó személy (Btk. 459 § 12) és a külföldi hivatalos személy (Btk. 459 § 13) által vagy ellen elkövetett bűntetteket. A külföldön elkövetett terrorcselekmények is ebbe a kategóriába tartoztak (pl. terrorcselekmények Európában vagy a világ más táján).

Mivel a médiatörvény csak a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló hírek arányát határozza meg, megvizsgáltuk azt is, hogy a bűncselekmények összessége mekkora teret tudhatott magáénak a hírműsorokon belül. Az egyszerűbb megfogalmazás kedvéért a törvény hatálya alá nem tartozó, a kvótába bele nem számítandó bűnügyi híradásokat „egyéb bűncselekményeknek” neveztük.

A vizsgált öt műsor esetében a demokratikus közvélemény tájékoztatását szolgáló bűntények részesedése változatlan maradt, egyedül az *RTL Klub Híradójának* esetében (7,2% vs. 8,0%) regisztráltunk emelkedést 2017-hez képest (**1. ábra**). A közszolgálati tévécsatornák esetében a migrációval kapcsolatos, a *Déli Krónikában* és az *RTL Klub hírműsorában* a politikát érintő bűncselekmények vitték a prímét, míg a *Tények* a hivatalos és a közfeladatot ellátó személyeket érintő bűntetteket szerepeltették a leggyakrabban (**2. táblázat**).

1. ábra: A két bűncselekmény-típus előfordulási aránya a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

2. táblázat: Az „egyéb bűncselekmények” témaköreinek előfordulási aránya a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

	politikát érintő bűncselekmény	migrációval kapcsolatos bűncselekmény	terror-cselekmény	hivatalos és közfeladatot ellátó személyt érintő büntény
M1 esti Híradó	30,1	37,0	27,3	5,5
Duna TV Híradó	32,9	36,7	27,0	3,4
Déli Krónika	35,8	29,3	30,2	4,7
Tények (TV2)	31,2	12,4	11,2	45,2
RTL Klub Híradó	49,7	5,0	7,7	37,5

A következőkben csak azokkal a híradásokkal foglalkozunk, amelyekre a médiatörvény elvárása vonatkozik.

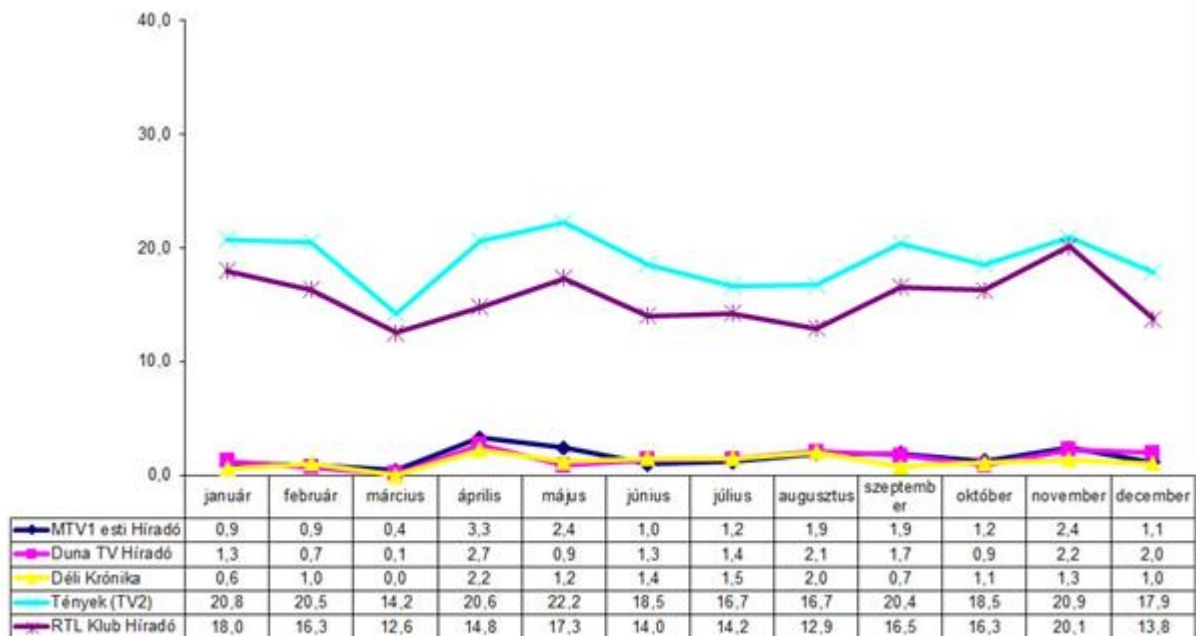
2018-ban egyik vizsgált híradóban sem lépte túl a törvényben előírt 20 százalékos arányt a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló bűncselekmények megoszlása (**3. táblázat**). A legmagasabb részesedést a *Tényekben* mértük (19,0%), amit az *RTL Klub Híradója* (15,6%) követett a sorban, míg a legkisebb valószínűséggel a *Déli Krónikában* (1,2%) találkozhattak a kérdéskörrel az érdeklődők.

A *Tények* adataiban az ilyen típusú beszámolók előfordulása 2017-hez képest jelentősen emelkedett (15,4% vs. 19,0%). Hat hónap során mértünk 20 százalékos arányt meghaladó részesedést (**2. ábra**). Az *RTL Klub Híradójának* esetében is a bűnügyi beszámolók térnyerése volt tapasztalható (14,9% vs. 15,6%), 20 százalék fölé azonban csupán egy hónap alkalmával emelkedett az arányuk. A közszolgálati hírműsorokban elvéve találkozhattunk a témakörrel.

3. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről szóló műsoregységek gyakorisága, hossza és műsoridejének aránya a hírműsorokban (esetszám, másodperc és százalék)

	nem jelenik meg bűncselekmény			megjelenik bűncselekmény		
	N	mp	%	N	mp	%
M1 esti Híradó	8236	1.067.989	98,4	175	16.835	1,6
Duna TV Híradó	5244	519.146	98,6	100	7600	1,4
Déli Krónika	5701	518.499	98,8	83	6119	1,2
Tények (TV2)	7982	880.164	81,0	1870	206.100	19,0
RTL Klub Híradó	8493	872.265	84,4	1597	160.909	15,6

2. ábra: A törvény hatálya alá tartozó, bűncselekményekről tudósító híradások aránya havi bontásban (a műsoridő százalékában)

A szóban forgó műsoregységek hírműsorokban elfoglalt helyéről, kiemeltségéről elmondható, hogy a két kereskedelmi televízió híradóinak esetében az első öt hírben – ami hangsúlyozottnak számít – részesedésük magasabb volt az összarányuknál (TV2: 37,6% vs. 19,0%; RTL Klub: 41,1% vs. 15,6%). A műsoregységek hosszának mediánja (középértéke) mind az *RTL Klub Híradó* jában, mind a *Tények* esetében meghaladta a két percet (**4. táblázat**). A közszolgálati adóknál elenyésző volt a bűnügyekkel foglalkozó műsoregységek kiemelt szerepeltetése.

4. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó, bűncselekményekről szóló műsoregységek gyakorisága, hossza, műsoridejének aránya és mediánja a hírműsorok első öt hírében (esetszám, másodperc és százalék)

	N	mp	%	mp
M1 esti Híradó	16	2248	0,7	152
Duna TV Híradó	12	1720	0,7	160
Déli Krónika	17	1662	0,8	114
Tények (TV2)	656	81.186	37,6	128
RTL Klub Híradó	722	84.510	41,1	128

Fontos értékelési szempontnak tekinthető az is, hogy a híradók a műsor elején és végén megjelenő összefoglalókban szerepeltettek-e a bűnügyi beszámolókat, tovább hangsúlyozva ezzel azok jelentőségét. A két kereskedelmi televízió közül a TV2 headline-jaiban fordultak elő nagyobb gyakorisággal bűncselekményekről szóló hírek.

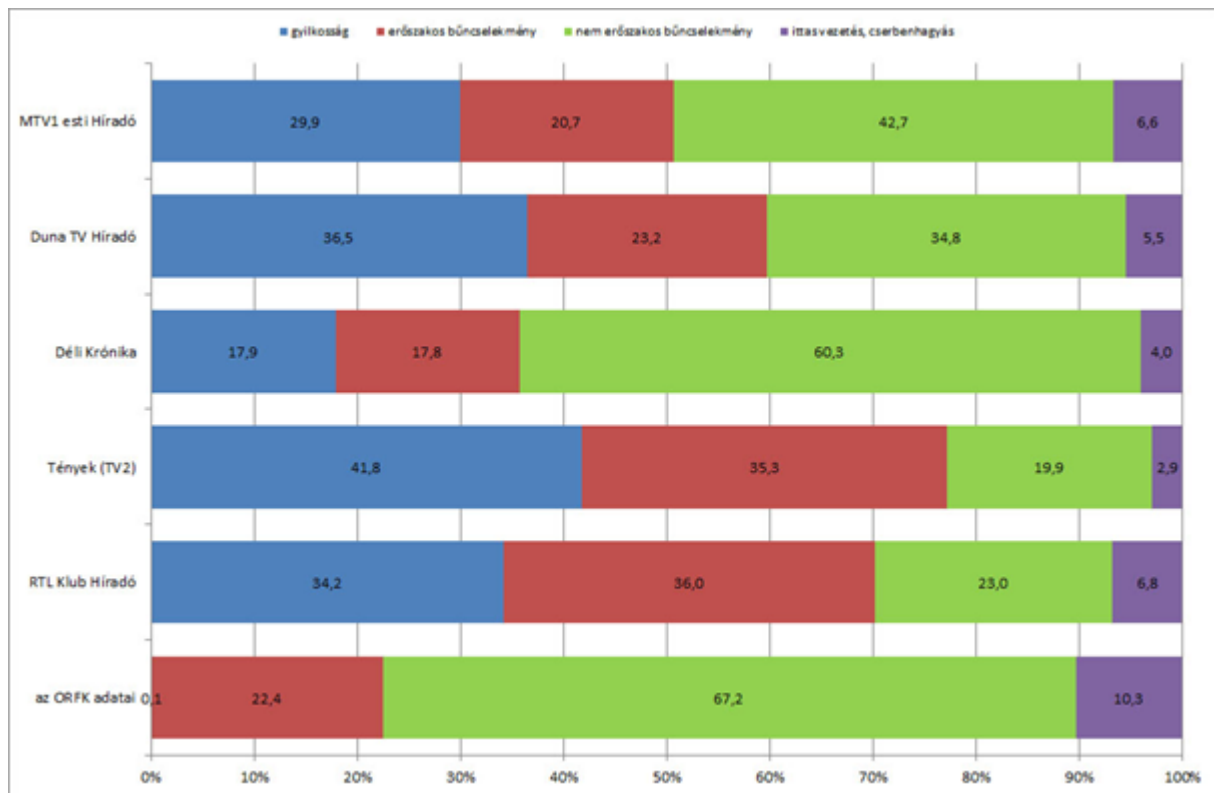
A műsorok szerkesztői főként a hazai vonatkozású bűnesetek bemutatására koncentráltak (összesen: 89,2%). A külföldi eseményeknek a *Duna TV Híradója* (45,5%) szentelte a legnagyobb teret.

A hírműsorokban megjelenő bűncselekményeket négy csoportba soroltuk, amelyek a következők voltak: gyilkosság, erőszakos bűncselekmény (rablás, testi sértés, állatkínzás stb.), nem erőszakos bűncselekmény (lopás, gazdasági bűncselekmény stb.) és ittas vezetés, cserbenhagyás.

A hazai bűnesetek média megjelenéseit az ORFK 2018-as adataival vetettük össze. A Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztályától kaptuk meg az egyes bűncselekmény fajták előfordulásainak statisztikáját, amelyet kategóriáink szerint csoportosítottunk. A Magyarországon elkövetett bűncselekmények mindössze 0,1 százalékát tették ki a gyilkosságok, ellenben az elektronikus médiumokban mégis a bűnesetekre szánt műsoridő jóval több, mint harmadát ennek a témának szentelték (38%). Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy az emberek érdeklődését mindig is jobban felkeltették az erőszakkal kapcsolatos hírek, másrészt a televíziók számára vizuálisan könnyen megjeleníthetők ezek a cselekmények. Nem várható el a műsorok szerkesztőitől, hogy a bűnügyi statisztikáknak megfelelően szerepeltessék az egyes elkövetési típusokat, azonban olyan mérvű hangsúlyeltolódást regisztráltunk, amivel már jelentős mértékben befolyásolhatták a befogadók percepcióját.

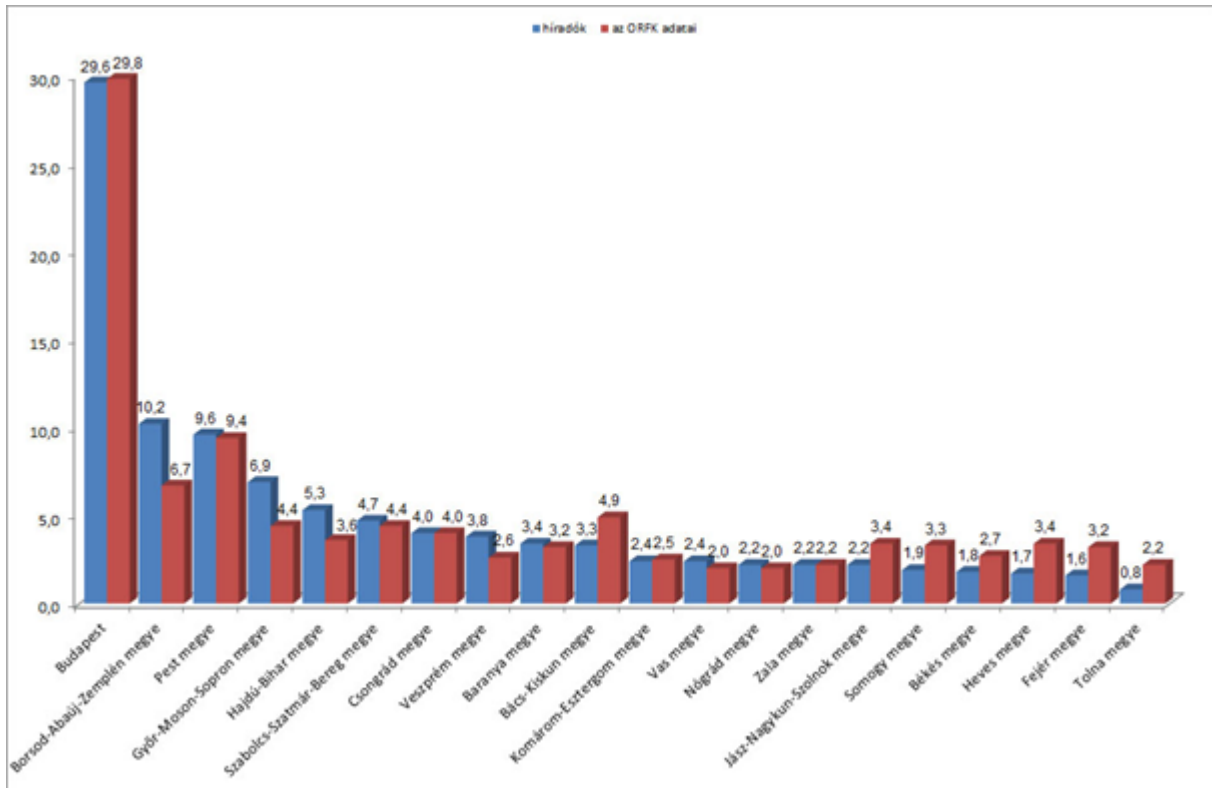
A TV2 hírműsorában számítottak leginkább meghatározónak a gyilkosságok és az erőszakos bűntettek, a két témakör együttes előfordulása (77,1%) megközelítette a 80 százalékot - a megoszlás kimagasló volt a többi hírműsorhoz képest (**3. ábra**).

3. ábra: A Magyarországon történt, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények fajtáinak előfordulása a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

Az elektronikus médiumokban megjelenő bűnesetek földrajzi kötődését is áttekintettük vizsgálatunk során. A büntettek prezentálásának kevesebb, mint tizedében (5,0%) nem közölték a nézőkkel/hallgatókkal a cselekmény helyszínét. Erős Budapest-központúság volt megfigyelhető, a hírek több mint negyede a fővároshoz kötődött (29,6%). Borsod-Abaúj-Zemplén, Győr-Moson-Sopron és Hajdú-Bihar megye jóval magasabb arányban jelenhetett meg a híradásokban, mint az ORFK statisztikáiban (**4. ábra** és **5. táblázat**). Ezzel szemben Tolna, Fejér és Heves megye esetében ennek fordítottja volt tapasztalható.

4. ábra: A hírműsorokban megjelenő, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények földrajzi kötődése (a műsoridő százalékában)

5. táblázat: A hírműsorokban megjelenő, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények földrajzi kötődése (csatornánként, a műsoridő százalékában)

	M1 esti Híradó	Duna TV Híradó	Déli Krónika	Tények (TV2)	RTL Klub Híradó
Budapest	44,1	53,5	60,8	30,9	25,8
Bács-Kiskun megye	4,8	5,7	1,9	2,4	4,4
Baranya megye	1,3	*	5,8	2,4	5,0
Békés megye	1,3	*	*	2,2	1,4
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	3,3	2,7	*	10,8	10,2
Csongrád megye	6,2	2,1	11,1	3,4	4,5
Fejér megye	3,5	2,3	0,0	2,0	1,2
Győr-Moson-Sopron megye	2,5	4,5	6,0	6,5	7,8
Hajdú-Bihar megye	3,5	8,8	*	4,3	6,6

	M1 esti Híradó	Duna TV Híradó	Déli Krónika	Tények (TV2)	RTL Klub Híradó
Heves megye	2,9	1,0	*	1,9	1,4
Jász-Nagykun-Szolnok megye	*	*	*	2,9	1,4
Komárom-Esztergom megye	2,0	6,6	2,1	2,4	2,4
Nógrád megye	0,6	*	*	2,6	1,9
Somogy megye	0,4	*	*	1,7	2,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	2,0	*	2,1	4,8	4,9
Tolna megye	0,3	*	*	0,8	0,9
Vas megye	3,9	3,7	1,5	1,9	2,9
Veszprém megye	4,4	1,1	0,0	4,1	3,5
Zala megye	3,2	4,5	2,3	1,9	2,6
Pest megye	9,8	3,6	6,4	10,2	9,0

Összefoglalás

A „klasszikus” értelemben vett bűntettekről szóló híradások aránya a TV2 esetében jelentősen emelkedett a megelőző évhez képest, míg az RTL Klubnál minimális növekedést tapasztaltunk 2018-ban. A hírműsorokban továbbra is magas maradt a kvótába nem tartozó bűnesetek bemutatása.

Melléklet

A hírműsorok adatainak elemzéséhez felhasználtuk az ORFK bűnügyi statisztikáit. Az alábbi táblázatban azoknak a bűntetteknek az adatait csoportosítottuk az általunk használt kategóriák szerint, amelyeket, ha a hírműsorok bemutatnának, akkor az Mttv. 38, § (1) bekezdése vonatkozna rájuk.

Az ORFK által regisztrált bűncselekmények adatai az elkövetés helye szerint

	gyilkosság	rablás, erőszakos bűncselekmény, élet elleni bűncselekmény	lopás, gazdasági bűncselekmény	ittas vezetés, cserbenhagyás
Budapest	30	10044	37424	2777
Baranya megye	3	1227	3538	550
Bács-Kiskun megye	9	1589	5087	1557
Békés megye	6	1286	2721	567
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	17	3148	7201	886
Csongrád megye	6	1556	4111	1136
Fejér megye	5	1163	3539	647
Győr-Moson-Sopron megye	10	1380	5363	665
Hajdú-Bihar megye	10	1605	3677	695
Heves megye	3	1127	4260	416
Jász-Nagykun-Szolnok megye	3	1320	3795	554
Komárom-Esztergom megye	5	780	2701	740
Nógrád megye	4	1012	2019	334
Pest megye	20	3311	10179	2404
Somogy megye	7	1064	3652	793
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	6	2127	4653	710
Tolna megye	4	1198	2098	406
Vas megye	7	830	2165	402

	gyilkosság	rablás, erőszakos bűncselekmény, élet elleni bűncselekmény	lopás, gazdasági bűncselekmény	ittas vezetés, cserbenhagyás
Veszprém megye	4	1292	2329	819
Zala megye	2	789	2571	364

forrás: Belügyminisztérium, Koordinációs és Statisztikai Osztályának Bűnügyi Statisztikai Rendszere